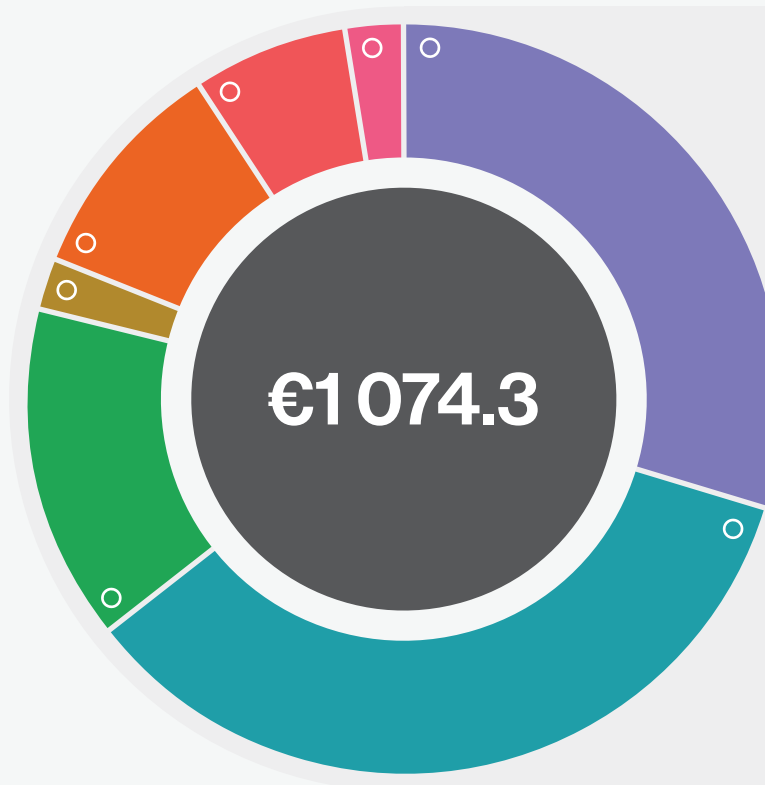

Financování Zelené dohody pro Evropu

Průvodce pro využití klimatických fondů EU pro
všechny Evropany

Nový rozpočet EU

NOVÝ VÍCELETÝ FINANČNÍ RÁMEC NA OBDOBÍ 2021–2027

Veškerá data v tomto dokumentu jsou výsledkem jednání Evropské rady v červenci 2020.

V mld. EUR, současné ceny

**PŘÍRODNÍ ZDROJE A ŽIVOTNÍ
PROSTŘEDÍ – €356.3**

**SOUDRŽNOST
A HODNOTY – €377.7**

**JEDNOTNÝ TRH, INOVACE A
DIGITÁLNÍ OBLAST – 132.7**

**BEZPEČNOST
A OBRANA – €13.1**

**SOUSEDSTVÍ
A SVĚT – €98.4**

**EVROPSKÁ
VEŘEJNÁ SPRÁVA – €73.1**

**MIGRACE A
SPRÁVA HRANIC – €22.6**

Evropská unie má svůj vlastní dlouhodobý rozpočet, který představuje přibližně **180 miliard EUR** ročně.

Tento rozpočet se sjednává každých 7 let pod názvem **Víceletý finanční rámec**, neboli **VFR**. Současný VFR potrvá do konce roku 2020 a již byly zahájeny diskuse o krytí v hodnotě více než 1 bilionu EUR na období 2021–2027.

Ačkoli se to může zdát jako hodně peněz, VFR podporuje **500 milionů Evropanů a 27 zemí a pokrývá osm různých priorit, od hospodářského rozvoje přes zemědělskou politiku, až po bezpečnost a obranu.**

Každý členský stát přispívá do rozpočtu EU poměrnou částkou vzhledem ke svému hrubému národnímu důchodu (HND). Tento podíl je předmětem vášnivé debaty: některé země nechtějí poskytnout více než 1 % svého HND, zatímco jiné chtějí, aby byl kolektivní příspěvek ještě vyšší. Obzvláště sporný je rozsah krytí v rámci politiky soudržnosti, která je pro mnoho zemí střední, jižní a východní Evropy zásadní. Krize způsobená pandemií COVID-19 a související opatření na podporu evropské ekonomiky také ovlivní tyto diskuse.

Rozpočet EU a klima

O čem je evropský balíček obnovy?

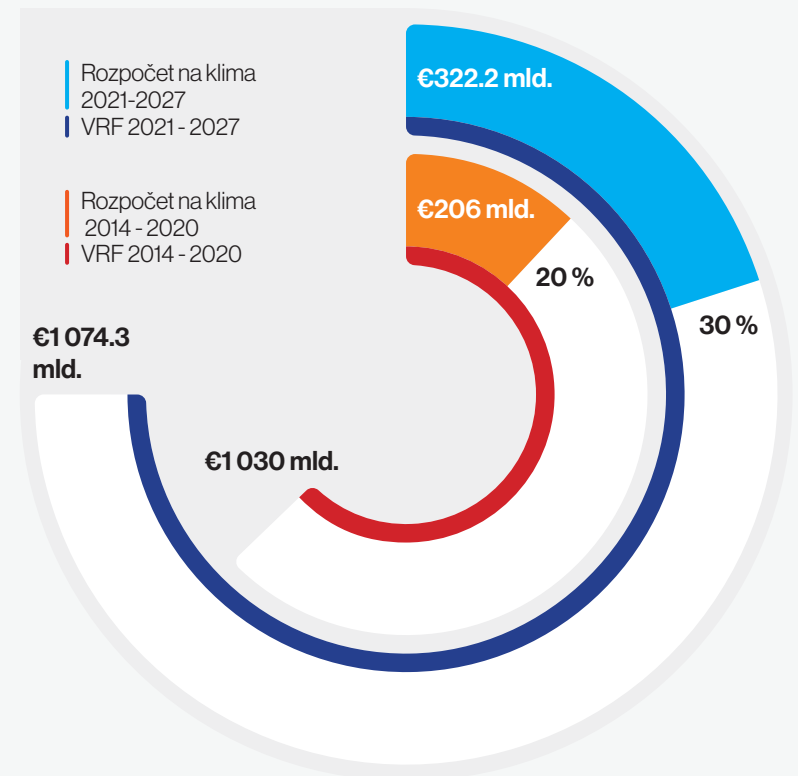
V květnu 2020 navrhla Evropská komise balíček obnovy Next Generation EU jako reakci na pandemii koronaviru. Návrh zmírní hospodářské dopady pandemie tím, že ke stávajícímu sedmiletému VFR přidá 750 miliard EUR, čímž se celkový rozpočet EU zvýší na 1,82 bilionu EUR. To zahrnuje mimo jiné tyto nástroje:

- Facilita na podporu oživení a odolnosti – 671 miliard EUR v grantech a půjčkách pro členské státy
- REACT-EU, navýšení 47.5 miliard EUR pro současné programy politiky soudržnosti
- Navýšení o 10 miliard EUR do Fondu pro spravedlivou transformaci

Komise slibuje, že zajistí, aby tyto kroky byly provedeny v duchu zásady „nepáchat škody“ („do no harm“) a podpoří zelený, udržitelný a inkluzivní hospodářský růst a obnovu, nespecifikuje však, jak tuto zásadu vymáhat.

EU má ambiciózní cíle v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a nyní se zavázala ke klimatické neutralitě do roku 2050. Tyto cíle, které jsou součástí Zelené dohody pro Evropu – stěžejní iniciativy nové Evropské komise (Komise) – budou vyžadovat obrovské investice do opatření v oblasti klimatu a zároveň zcela zastaví financování fosilních paliv.

Pokud jde o rozpočet na období po roce 2020, EU stanovila **cíl vynaložit 30 % svého dlouhodobého rozpočtu na opatření v oblasti klimatu, což je ve srovnání se stávajícím rozpočtem nárůst o 10 %**. Aby se však předešlo klimatické katastrofě, toto procento samo o sobě nebude stačit: celý rozpočet EU by měl být v souladu s Pařížskou dohodou a politikou ochrany klimatu.

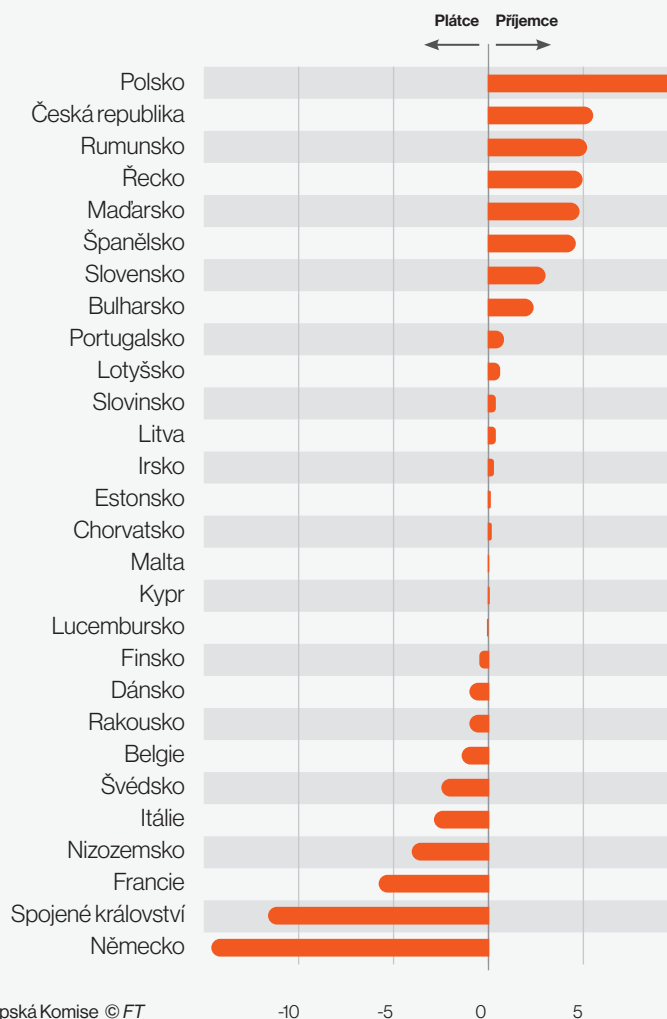

Rozpočet EU a členské státy

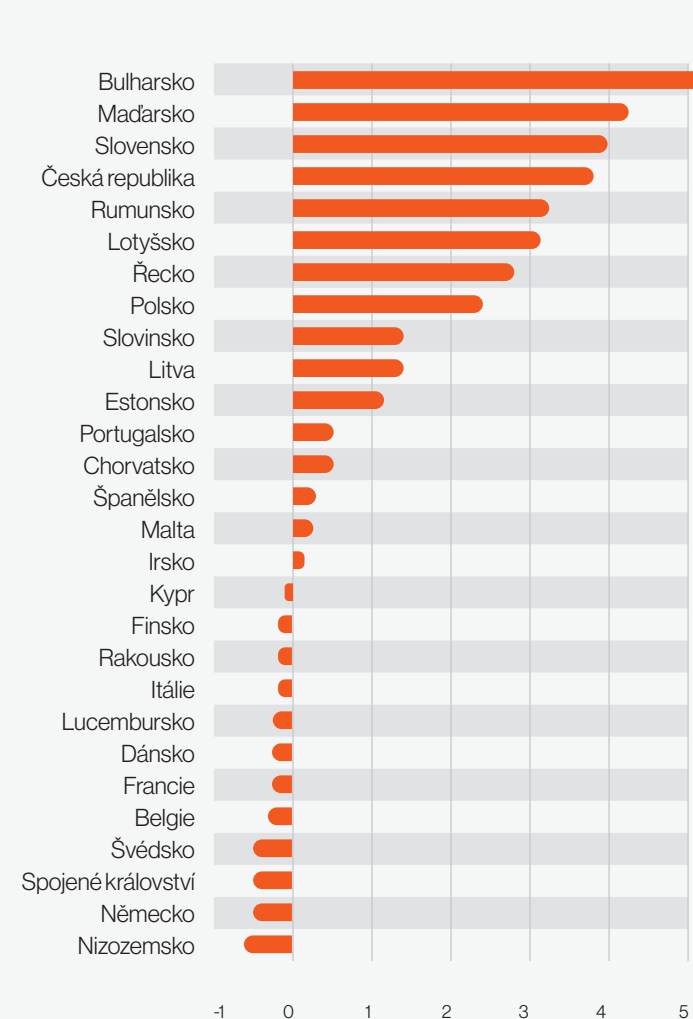
Členské státy, které jsou čistými plátcí (platí více, než dostávají), si často stěžují, že čistí příjemci (dostávají více, než přispívají) nespravedlivě profitují ze společného rozpočtu EU. Tento výklad je však ve skutečnosti v rozporu s makroekonomickou realitou EU, neboť investice západních firem ve východní Evropě produkují téměř dvojnásobek finančního příspěvku „platicích“ zemí. Západoevropské firmy navíc profitují z výběrových řízení financovaných EU na projekty ve východní Evropě a z hospodářského rozvoje regionu.

PLÁTCI A PŘÍJEMCI: ROZPOČET EU

PROVOZNÍ ROZPOČTOVÝ ZŮSTATEK
(EUR mld., 2015)

PROVOZNÍ ROZPOČTOVÝ ZŮSTATEK
(% HND)

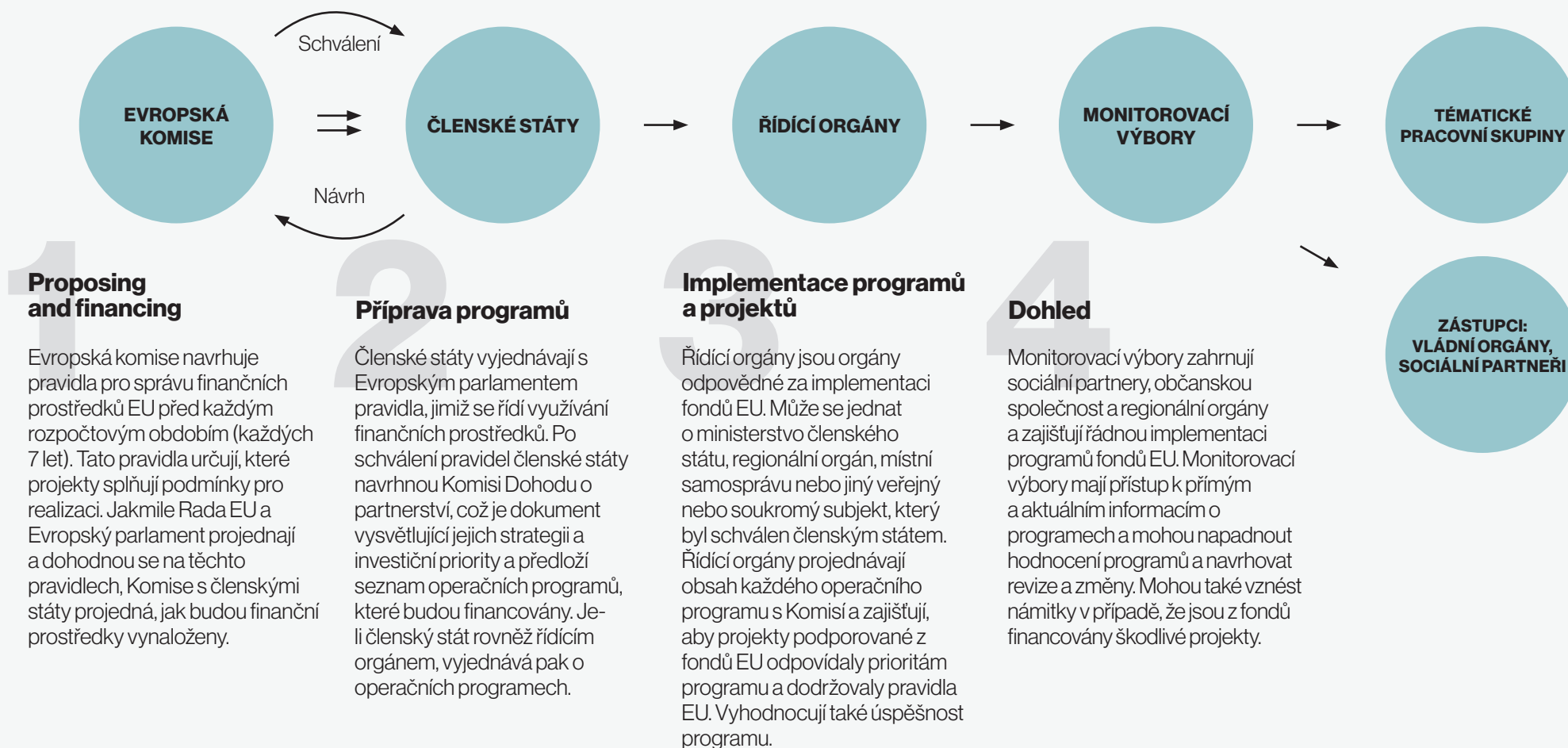

Zdroj: Evropská Komise © FT

Řízení rozpočtu EU

**PŘEDBĚŽNÝ
HARMONOGRAM
JEDNÁNÍ NA LÉTA
2021–2027**

Zdroj: DG REGIO

Politika soudržnosti je budoucností udržitelných investic

€377.7

miliard nebo cca 30 %

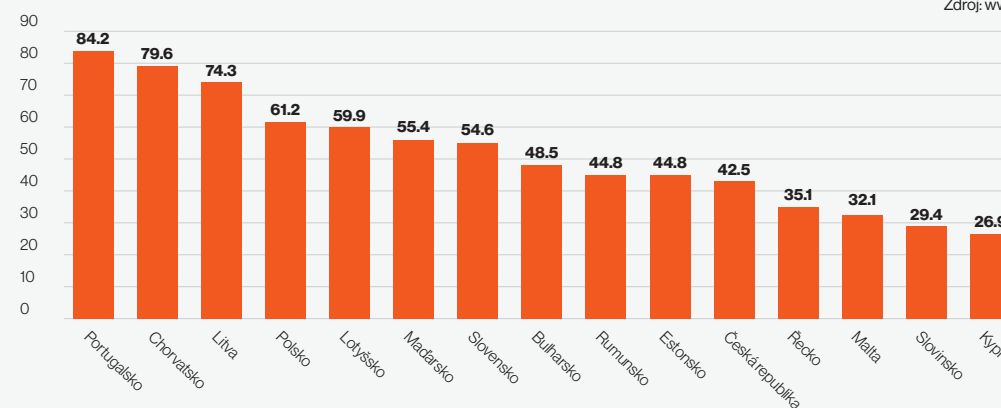
S rozpočtem ve výši **377.7 miliard** EUR na příštích sedm let bude nadcházející **politika soudržnosti** největší investiční politikou EU, přičemž bude představovat **přibližně 30 % celkového rozpočtu**.

Politika soudržnosti je výrazem hospodářské solidarity napříč různými regiony EU a osvědčeným katalyzátorem v boji proti změně klimatu. Její úloha při utváření veřejných investic, zejména ve střední a východní Evropě, je zásadní: politika soudržnosti v průměru představuje **41 % všech veřejných investic v zemích střední a východní Evropy**.

15 ZEMÍ S NEJVYŠŠÍM PODÍLEM VEŘEJNÝCH INVESTIC SPOLUFINANCOVANÝCH Z ROZPOČTU EU

% V RÁMCI ČLENSKÉHO STÁTU

Zdroj: www.europa.eu

Mezi zdroje financování politiky soudržnosti patří:

- Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) (200.3 mld. EUR)
- Fond soudržnosti (42.5 mld. EUR)
- Evropský sociální fond plus (ESF+) (87.3 mld. EUR)
- REACT-EU (47.5 mld. EUR)

Očekává se, že Fond soudržnosti a EFRR v tomto období (2021–2027) budou investovat přinejmenším 101.5 miliard EUR do projektů souvisejících s klimatem a životním prostředím, což představuje více než 30 % všech prostředků fondů politiky soudržnosti.

Příklady dobrého využití fondů politiky soudržnosti

Solární dálkové vytápění v Lotyšsku

V září 2019 byl v lotyšském Salapilsu otevřen první rozsáhlý park se 1720 solárními kolektory. Projekt je považován za osvědčený postup pro dekarbonizaci systémů dálkového vytápění (SDV) a zavádění solární tepelné energie, včetně poskytování údajů o monitorování energie. Z celkového objemu 8,78 milionu EUR, které projekt vyžadoval, obdržel Salaspils 2,73 milionu EUR z fondu soudržnosti v rámci tematického cíle „Podpora energetické efektivity a místní energie z obnovitelných zdrojů v dálkovém vytápění“. Projekt přilákal široký veřejný zájem a mezinárodní uznání a lotyšská Rada pro design a výstavbu budov udělila Salaspilsovu solárnímu SDV Hlavní cenu za rok 2019.

Regionální rozvoj za pomoci fondů EU v Rumunsku

Ciugud je malá vesnice v západní části Rumunska, ale v zemi je dobře známá jakožto obec s největším podílem investic financovaných z evropských fondů. Do různých projektů bylo dosud investováno 27 milionů EUR. Byly vybudovány všechny obecní silnice, a to včetně zemědělských cest, které spojují okolní vesnice a farmy. Kromě toho byly zrealizovány kanalizační a vodovodní sítě, byla zřízena průmyslová oblast poskytující téměř 1000 pracovních míst pro zdejší obyvatele a elektrárna pro veřejné osvětlení a budovy je nyní založena výhradně na obnovitelných zdrojích energie. Zde však investice nekončí – obec má také novou cyklostezku, bezplatné připojení Wi-Fi ve všech veřejných prostorách a modernizované parky, vše díky evropským penězům.

Fotografie: Primaria Comunei
Ciugud facebooková stránka

Fotografie: Úřad zmocněnce vlády pro rozvoj občanské společnosti, 2020

Partnerská podpora na Slovensku

Odborníci z občanské společnosti se léta podíleli na plánování a monitorování distribuce finančních prostředků EU bez řádného uznání, systematizace, vytváření sítí a finanční podpory. Počínaje rokem 2017 však Projekty Partnerství na Slovensku (Projekt Partnerstvo) vytvořily koordinační kapacity a podpořily oficiální činnosti ve spolupráci se státními orgány, jako jsou:

- Propojení ministerstev s odborníky a regionálními subjekty;
- Participativní monitorování a praktická implementace operačních programů;
- Pracovní skupiny, analýzy a průzkumy pro zlepšení předkládání návrhů; a
- Zlepšení oficiálních pravidel a podmínek, tj. zlepšení nominačního mechanismu pro zástupce občanské společnosti v rámci systému fondů EU.

Fond pro spravedlivou transformaci

Mechanismus pro spravedlivou transformaci

€17.5_{mld.} €45_{mld.} €30_{mld.}

Fond sprav. transformace

Spravedlivá transformace
v rámci InvestEU

Úvěrový nástroj v rámci EIB

Navrhovaný mechanismus pro spravedlivou transformaci se bude skládat z fondu ve výši 17,5 miliard EUR (1. pilíř), režimu pro spravedlivou transformaci v rámci InvestEU, který uvolní 45 miliard EUR (2. pilíř), a z úvěrového nástroje pro veřejný sektor v rámci EIB, který uvolní 25 až 30 miliard EUR na investice (3. pilíř)

Přestože je Fond pro spravedlivou transformaci (FST) omezený, může mít silný dopad na obce a oblasti, které se potýkají s nepříznivými dopady energetické transformace.

O Fondu pro spravedlivou transformaci stále diskutují zákonodárci EU, ale jeho účel je jasný: měl by podporovat projekty zaměřené na budoucnost bez fosilních paliv, které budou mít pozitivní místní dopad. Případové studie prezentované na této stránce lze replikovat v rámci FST.

Fotografie: www.miskolc.hu

Geotermální a fotovoltaický vývoj v Maďarsku

Obec Miskolc postavila novou fotovoltaickou elektrárnu s kapacitou 1 MW na bývalé rekultivované skládce se spolufinancováním ze strukturálních fondů EU. Je schopna vyrábět energii pro sedm obecních budov a umožňuje místnímu systému dálkového vytápění využívat obnovitelnou energii. Jedná se o jeden z prvních případů v Maďarsku, kdy může obec využívat vlastní elektřinu v budovách mimo výrobní oblast s využitím stávající elektrické sítě. Projekt kombinuje výhody typických malých fotovoltaických systémů (maximálně 50 kW; žádná výstavba na zelené louce, výroba pro vlastní spotřebu) a účinnost velkých solárních elektráren (500kW+). Finanční prostředky EU (z Operačních programů pro energetiku a životní prostředí) jsou rovněž využívány (2013–2020) k transformaci místního systému dálkového vytápění od závislosti na fosilních palivech na směs bioplynu, biomasy, geotermálních a solárních zdrojů energie do roku 2030.

Překonávání průmyslových jizev v Polsku

Slezské město Bytom získalo nové rekreační areály díky rekultivaci, přestavbě a revitalizaci téměř 30 hektarů degradovaných průmyslových areálů v údolí řeky Bytomky. V této oblasti jsou nyní k dispozici venkovní posilovny, cyklistické a pěší stezky a fotbalová hřiště. Stávající vegetace byla posečena, byly vysazeny nové stromy a byla zavedena krajinná opatření, která mají obnovit lokalitu až k téměř přirozenému stavu. Degradace údolí řeky Bytomky sahá až do 19. století, kdy v této oblasti začala těžba uhlí a kovových rud. Nyní oblast nabízí obyvatelům Bytomu možnosti k rekreaci. Revitalizace stála 25,2 milionu PLN, z čehož 21,4 milionu poskytla EU z Fondu soudržnosti.

Městský rámcový program v Horním Slezsku a Městská revitalizace Walbrzychu v Polsku

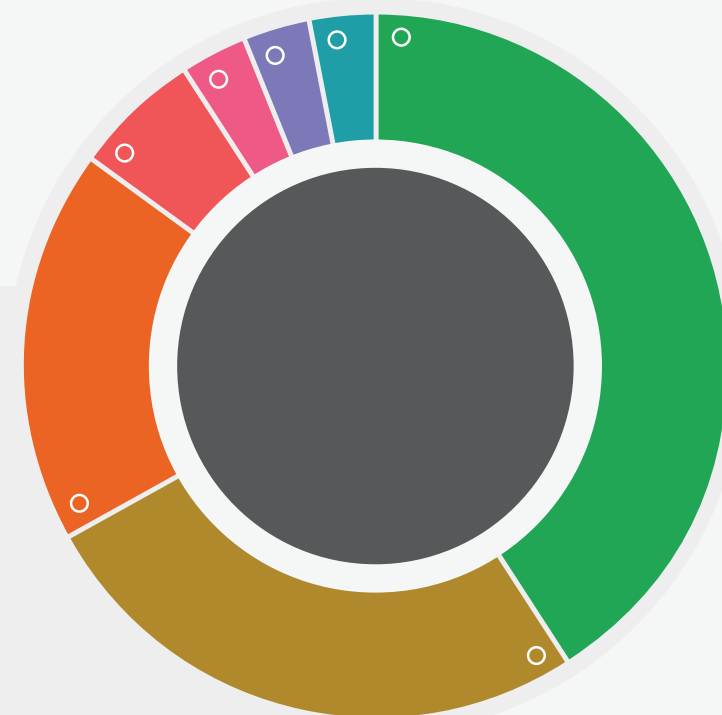
Slezský městský program se skládá z devíti rámcových půjček pro tyto obce ve Slezsku: Katowice, Gliwice, Dąbrowa Górnicza, Ruda Śląska, Sosnowiec, Chorzów, Tychy, Rybnik a Bytom. EIB poskytne až 655 milionů EUR na projekty v celkové hodnotě 1,5 miliardy EUR. Rámcové půjčky mají za cíl podpořit modernizaci městské infrastruktury a rozvoj měst v souladu se strategiemi místního rozvoje, přijatými zúčastněnými obcemi. Od roku 2016 program podporuje projekty místní dopravy, výstavbu škol a energetickou účinnost stávajících budov, energeticky účinné pouliční osvětlení, nákup městských autobusů, modernizaci parků a památek, investice do vodohospodářského a odpadového systému, zdravotnictví a sociální bydlení.

Evropský fond pro strategické investice (EFSD) podpořil rámcovou půjčku na revitalizaci města Walbrzych v hodnotě 30 milionů EUR s úrokovou sazbou 0,56 %, která pokryje téměř 60 investic ve městě, jako jsou kulturní a turistická zařízení, sociální bydlení, modernizace škol a dalších veřejných budov a energeticky účinné pouliční osvětlení.

Evropská investiční banka

OPATŘENÍ EIB V OBLASTI KLIMATU V EU V ROCE 2019

- 41% Udržitelná doprava
- 26% Energetická účinnost
- 18% Systémy obnovitelné energie
- 6% Výzkum, vývoj a inovace
- 3% Jiné
- 3% Adaptace na klimatické změny
- 3% Snížení skleníkových plynů, odpadu a odpadních vod
- 0% Zalesňování a lesní správa

EIB, veřejná banka EU vlastněná všemi členskými státy, vyčlenila nejméně čtvrtinu svých ročních půjček na projekty přispívající ke zmírňování klimatických změn a k adaptaci na tyto změny. Tento podíl se ještě zvýší, neboť banka **nedávno oznámila, že do roku 2025 rozšíří nejméně 50 % svých úvěrů na opatření v oblasti klimatu a udržitelnost životního prostředí.** V roce 2019 bylo na opatření v oblasti klimatu vyčleněno více než 16 z 55 miliard EUR půjčených EIB na různé projekty v EU.

V listopadu 2019 přijala banka novou politiku poskytování úvěrů v energetice, která prakticky vyloučila financování projektů v oblasti fosilních paliv ze strany EIB od roku 2022. Rovněž zavedla balíček pro transformaci energetiky, který se zaměřuje na energetické projekty s cílem poskytnout dodatečnou podporu těm členským státům nebo regionům, které mají náročnější cestu k transformaci. Balíček, včetně poradenských služeb, se zaměří na energetické projekty v těch členských státech, které profitují z modernizačního

fondů EU. Očekává se také, že EIB do konce roku 2020 přijme nový plán klimatické banky, který sladí všechny operace EIB s cíli Pařížské dohody.

EIB bude největším finančním partnerem **InvestEU**, nového programu EU, který má v letech 2021 až 2027 využít soukromé investice v celé Evropě ve výši až 650 miliard EUR. Investice do klimatu by měly tvořit 40 % jeho portfolia.

Zapojte se

Monitorovací komise v Litvě
Fotografie: Ministerstvo financí Litevské republiky

Příprava programů

Aby byly finanční prostředky EU co nejlépe využity, je důležité, aby byly všechny zúčastněné strany zapojeny do různých fází procesu.

Vlády členských států musí dodržovat **zásadu partnerství** a do rozhodování o rozpočtu EU zapojit různé zúčastněné strany, jak je stanoveno v **Evropském kodexu chování pro partnerskou spolupráci (č. 240/2014)**.

Kodex chování stanovuje standardy pro zapojení všech partnerů do plánování, implementace, monitorování a hodnocení fondů EU. Povinnost konzultace s partnery je rovněž zaručena **článkem 6 Nařízení o společných ustanoveních 2018/0196 (COD)**.

Bude-li zásada partnerství řádně dodržována, projekty, které dostávají finanční prostředky, budou lépe odrážet regionální potřeby a budou lépe připraveny na překážky pro využití prostředků a budoucí výzvy, jako je klimatická krize. Účast veřejnosti rovněž pomáhá předcházet podvodům a zneužívání peněz.

Příprava programů je fáze, ve které se země rozhoduje o tom, jak utratit peníze EU. Občané mohou ovlivnit místní, regionální a dokonce i národní rozhodnutí a osoby s rozhodovací pravomocí tím, že navrhnou řešení, podpoří nevládní organizace a budou požadovat odpovědná opatření.

Během programovací fáze na národní úrovni (která se pro nadcházející rozpočet bude konat v letech 2020 a 2021) státní orgány připravují a přijímají několik klíčových dokumentů. Obvykle se jedná o:

- Socioekonomické analýzy, které vymezují národní priority pro nadcházející období
- Plány regionálního rozvoje
- Vytváření podmínek, tj. Národní energetické a klimatické plány
- Dohody o partnerství
- Operační programy

Při přípravě každého z těchto strategických dokumentů jsou jasné dané příležitosti pro účast veřejnosti.

Ale pro možnost ovlivnění konečných výsledků dle konkrétních

potřeb je nutné proaktivní a dlouhodobé zapojení občanů. Pro účinnou mobilizaci zúčastněných stran doporučujeme následující kroky:

- **Včasná mobilizace:** Ustanovte společenství nebo koalici aktivních účastníků, kteří si určí své priority v rané fázi programování. To umožní řádné plánování, identifikaci potřeb a rozdělení úkolů.
- **Shromažďování informací:** Ujistěte se, že jste informováni o odpovědných institucích, harmonogramu a termínech procesu programování. Pravidelně zasílejte dopisy orgánům a předejte národnímu orgánu včasné prohlášení jakožto zúčastněná strana. Vyhledejte komunity, nevládní organizace a podnikatelská sdružení, které se mohou stát partnery nebo se mohou připojit ke společným iniciativám. Lepší občanská iniciativa v této fázi zvýší pravděpodobnost, že ve výsledku budou zastoupeny priority občanů.
- **Participace:** Smysluplnou účast v pracovních skupinách a veřejných slyšeních lze zajistit identifikací a nábořem příslušných odborníků, kteří vás podpoří. Nedostatky v procesu a institucionálním přístupu mohou být oznámeny přímo odpovědným úředníkům v Komisi.

Implementace

Projekty jsou realizovány na regionální úrovni, takže je na místní obci nebo krajském úřadu, aby navrhovaly, vybíraly a monitorovaly projekty a zajistily, že vše probíhá podle plánu.

Máte-li podezření na zneužití finančních prostředků, nahláste je místním nevládním nebo dozorčím organizacím. Pokud má vaše komunita, koalice nebo občanská iniciativa odborné znalosti, může vypracovat monitorovací zprávy nebo případové studie a sdělit svá zjištění přímo příslušným regionálním, národním, nebo evropským orgánům.

Jedním z důležitých způsobů, jak se lze zapojit, je zastupovat vaši komunitu v monitorovacím výboru operačního programu. Jakožto člen tohoto orgánu budete mít hlasovací právo a přístup k přímým a aktuálním informacím o implementaci programu a konkrétních projektech. Pololetní zprávy o pokroku by měly být veřejně dostupné na internetových stránkách programů.

Ministerstva mohou rovněž zřizovat pracovní skupiny občanů s cílem zlepšit veřejné výzvy k předkládání návrhů projektů způsobem, který bere v potaz místní potřeby.

Jak se stát příjemcem

Pokud jste starosta, podnikatel, nebo organizace shánějící finanční prostředky na svůj projekt, mohou být pro vás k dispozici finanční prostředky. Pokud nevíte jak požádat o financování, zjistěte si, zda existují veřejné úřady, které vám mohou pomoci s realizací vaší myšlenky do formy projektu.

Někdy ministerstva kladou určitá omezení týkající se toho, jaké druhy činností a příjemců mohou být v rámci daného programu stanoveny. To může naznačovat, že ministerstvo potřebuje více informací z regionů, aby mohlo vytvořit vhodné podmínky pro podporu dobrých projektů.

Pokud narazíte na problémy ve snaze stát se příjemcem finančních prostředků EU, můžete kontaktovat nevládní organizace jako je Bankwatch, nebo napsat dopis přímo odpovědným institucím. Orgány mohou být ochotny zlepšit podmínky pro žadatele, zejména pokud je nízký zájem o konkrétní výzvu k předkládání návrhů.

Pět bodů pro dobré partnerství

Vytvoření dobrých partnerství mezi orgány a zúčastněnými stranami je zásadní pro účinné a udržitelné národní, regionální a místní programy financované EU. Následující kontrolní seznam slouží jako vodítko, které pomůže oběma stranám zajistit, aby financování bylo řízeno co nejlépe.

- 1** Příslušní partneři jsou identifikováni v rané fázi plánovacího procesu. Partneři mohou zahrnovat průmysl, odbory, komunity, místní orgány, akademické instituce a občanskou společnost (včetně organizací, které pracují v oblasti životního prostředí, fondů EU, sociálního začleňování, rovnosti žen a mužů a nediskriminace). V programech mohou do partnerství jmenovat jedinou zastupující zastrešující organizaci.
- 2** V monitorovacích výborech se partneři mohou do procesu zapojit včas a jsou včas upozorněni na pravidla a informace, aby mohli přispět se svými připomínkami. Připomínky jsou dostatečně zváženy a přispěvatelům je poskytnuta zpětná vazba.
- 3** Partneři v monitorovacích výborech obdrží pravidla pro kompenzaci, možnosti pro budování kapacit a technickou pomoc.
- 4** Partneři jsou dostatečně brzy zapojeni do programování, implementace, monitorování a hodnocení programů.
- 5** Řídící orgán pomáhá – prostřednictvím odborné přípravy, koordinace, vytváření sítě a finančního příspěvku (skrze technickou pomoc) – posilovat institucionální kapacitu partnerů, jako jsou malé místní orgány, ekonomičtí a sociální partneři a nevládní organizace.wsd

**Spojte se
s námi**

bankwatch.org/europeangreendeal